

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Incllyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
proprietary Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput II. Idem (a) Episcopo Caralitano.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

esse stabilis. Comperimus autem in canone, ut Episcopus, qui res proprias, exceptis filiis, & nepotibus, alteris. & non Ecclesie sua dimiserit, quicquid de Ecclesie rebus aut donavit, aut vendidit, aut quoquo modo ab Ecclesia transtulit, irritum haberetur. Et ideo si res predecessoris tui Gaudentii Episcopi Ecclesia vestra non possidet, liberi, qui ab eo facti sunt, non sunt absoluti. Caterum si res illius in compensationem Ecclesie vestre deseruiunt, illi prorsus maneat liberi; nam si (ut dictum est) prastitum de suis rebus non fecit Ecclesie, damnum utique inferre non debuit. Propterea ergo de uno consensu omnes significamus, magis humanius quam securius cogitantes, ut hi, quos constat tali conditione fuisse liberos, in iure Ecclesie maneat, ut idonei; & peculium suum, non aliis personis, sed tantum suis filiis derelinquant: ipsi quoque filii, & nepotibus cum peculio ipsorum, quasi idoneis in iure Ecclesie permanentibus, in extraneam eis personam non liceat quippiam transmutare, sed si qui eorum sine heredibus discesserunt, peculium eorum vestra proficiat Ecclesie.

16.
Exponitur
can. 2. con-
cil. Lug-
dun. 1.

Secundo supra traditis obstat textus in can. 2.

Concil. Lugdun. ii. sub Pelagio II. celebrati, in illis verbis: *Ut testamenta, quae Episcopi, vel Presbyteri, seu inferioris ordinis clerici, vel donationes, aut quacunque instrumenta propria voluntate confecerint, quibus aliquid aut Ecclesie, aut quibuscunque conferre videantur, omni stabilitate subsistant.* Ex quibus verbis aperte liquet, testamentum Episcopi, etiam sine ulla solennitate conditum valere: igitur quia Episcopi libere possunt testamentum facere, nulla adhibita distinctione inter bona patrimonialia, & acquisita intuitu Ecclesie. Pro cuius difficultatis solutione dicendum est, verba illa exaudienda esse de testamento ab Episcopo, vel clericis facto de bonis patrimonialibus, non vero de bonis intuitu Ecclesie quaesitis; tantum enim in eo canone agebatur de solennitate adhibenda in testamentis ab Episcopo, vel Presbyteris conditis, & de instrumentis donationis causa ab ipsis confectis; an videlicet solennitas legalis esset adhibenda? Et statuunt PP. quod quomodo cunque Episcopi, vel Presbyteri testamenta condiderint, aut instrumenta donationis confecerint, ipsorum voluntas rata sit.

CAPUT II.

Idem (a) Episcopo Caralitano.

Quia (b) ingredientibus monasterium convertendi (c) gratia, ulterius nulla sit standi licentia, sed res eorum ejusdem monasterii juris (d) fiant, aperta legis diffinitione decretum est: Quod cum penè omnibus notum sit, in magnam nos Graviniae Abbatissae monasterii sanctorum (e) Gravini atque Luxorii insinuationem admirationem perduxit, quae Siricam monasterii sui Abbatissam postquam regendi suscepit officium, condito (f) testamento legata quibusdam asseruit reliquisse. Et dum de sanctitatis vestrae sollicitudine quaereremus, cur res monasterio competentes ab aliis pertulerit detineri, communis filius Epiphanius Archipresbyter vester praesens inventus respondit, praememoratam Abbatissam usque ad diem obitus (g) indui se monachica veste noluisse, sed in vestibus, quibus loci illius utuntur (h) presbyterae, permanisse. Ad haec replicabat praedicta Gravinia, hoc penè ex consuetudine licuisse, adeo ut Abbatissam, quae ante suprascriptam Siricam fuerat, talibus usam fuisse vestibus allegaret. Cum ergo de qualitate vestium nec nos mediocriter coepissemus ambigere; necessarium visum est nobis, tam cum consiliariis nostris, quam cum aliis hujus civitatis doctis viris, quid esset agendum de lege tractare. Qui tractantes responderunt: Postquam solenni more Abbatissa ab Episcopo (i) ordinata est, & in (j) monasterii regimine per annos plurimos usque ad vitae suae transitum praesuit, vestis qualitatem ad culpam fortè Episcopi respicere, qui (k) eam sic esse permisit; non tamen potuisse monasterio praesudicium irrogare, sed res ipsius eidem loco, ex eo, quod illuc ingressa, & Abbatissa constituta est, manifesto jure competere. Et ideo quia ex dimissis illicite rebus Xenodochium possessionem asserit indebitè retinere; his vos (l) hortamur affatibus, ut quia & monasterium, & Xenodochium ipsum in vestra est (m) civitate positum, omni cura, ac studio providere debeatis, quatenus si possessio ipsa ex nullo praecedenti contractu, sed ex eo memoratae Siricae legato descendit, antedicto monasterio, postposito strepitu, vel excusatione (n) reddatur. Si vero ex alio fortè dicitur obvenisse contractu, aut fraternitas vestra inter partes cognita veritate, quod legalis suaverit ordo definiat, aut mutuo sibi consensu arbitros eligant, qui earum valeant allegationem discernere. A quibus quicquid fuerit statutum, ita vestra provisione servetur, ut nullum inter venerabilia loca jurgium remaneat, quae magnopere alternà pacis sunt fovenda concordia. Alia igitur omnia, quae ex testamento praenominatae Siricae detinentur, quippe quod nullum esse legali sanctione permittuntur, necesse est ut juri monasterii fraternitatis vestrae sollicitudine sacerdotali per omnia

omnia studio reparantur: quia imperiali (o) constitutione aperte sancitum est, ut ea, quae contra leges fiunt, non solum inutilia, sed etiam pro infectis habenda sint.

NOTÆ.

1. (a) [Dem.] In prima collectione, *sub hoc titul.* cap. 3. & in hac sexta legitur tantum, Gregorius; sed tam inscriptionem, quam litteram textus restituo ex Regesto epistolarum D. Gregorii, ubi *lib. 7. indict. 2. epistol. 7.* reperitur hic textus, & ejus principium refertur à Gratiano in cap. *quia ingredientibus 19. quast. 3.* De Episcopo hoc Januario, & ejus dicecisi nonnulla notavi in cap. *nisi in pridem, de renunc.*
2. (b) [Quia ingredientibus.] Cum effectu videlicet, & ingressu irrevocabili, qui contingit per professionem validam, ut communiter exponunt Doctores in presenti, & in *authent. ingresse. C. de sacros. Eccl. Es.* quos sequitur Sotomayor in *relect. ad textum in dict. cap. quia ingredientibus*: sed perperam, nam textus in dicta authentica ingresse, ad quam respexit Gregorius in presenti, procedit in monachis tantum ingressis, ut aperte constat ex illis verbis: *Ingressu monasteria, ipso ingressu se, suaque dedicant Deo: nec ergo de his restantur, ut pote nec domini rerum.* Et ex Novella 5. Justin. cap. 5. ex qua transcripsit Imerius textum illum. Quare hæc verba: *Quia ingredientibus*, accipienda sunt juxta tempora Gregorii, de illis, qui ingrediuntur monasterium. Sciendum enim, olim non induisse habitum monachalem eos, qui annum probationis peragebant, sed cum vestibus propriis incessisse; sed tunc demum eas mutasse, cum per ingressum proficere Religionem, cap. *super, de regularibus*, ubi dicemus: *in addit. Capitul. Caroli, capit. 35.* legitur: *Ipse vero ne roneatur, nec vestimenta pristina immutet prius quam obedientiam promittat.* Quare monachi ab eo instanti, in quo monasterium ingrediebantur, testamentum facere non poterant. Synodus 8. Constantinop. can. 6. ibi: *Monachi non debent habere proprium, sed omnia eorum monasterio adscribi.* Dicit enim B. Lucas de *his qui credunt in Christum, & monasticam institutionem describunt, quod nemo quidquam eorum que aderant, proprium esse dicebant, sed erant illis omnia communia: & ideo is, qui monachi esse volunt, prius datur facultas de suis rebus testandi, ac disponendi, & quibuscumque velit personis lege scilicet non prohibitis, sua transmittendi.* Postquam enim monachi facti fuerint, omnium bonorum dominum monasterium habebit, & nullam de rebus propriis curam gerere, vel disponere eis permissum est. Quia cum ab eo die se, & sua monasterio obtulissent, testamentum facere amplius non poterant, cap. *ultim. de succes. ab intest.* Postquam tamen annus probationis peragitur à novitiis cum ipsis monachis, post tonsuram, & habitus mutationem non attenditur tempus ingressus, sed professionis; ideoque ante solennem professionem liberè noviti de rebus suis disponere valent, ut late probant Thomas Sanchez *lib. 7. in Decalogum, cap. 3.* Tamburinus, Pellizarius, & Diana congesti à Hieronymo Garcia *part. 1. polit. regul. tract. 2. difficult. 6.* Hurtado de congrua *sustent. tom. 2. libro 6. resol. 10. per totam.* Vivar. de veteri monach. *libro 6. capite 3. num. 28.*

(c) [Convertendi gratia.] Id est in monasterium à vita seculari, & laxiori ad strictiorem transcendi causa. Transitus enim laicorum ad monasticam vitam, conversio religionis causa appellatur. Concil. Aurel. 1. can. 23. ibi: *Monachus in monasterio conversus, si pellici postea, vel uxori fuerit sociatus, tanta pravariationis reus nunquam ecclesiastici gradus officium sortiatur.* Synodus Turonensis 2. can. 16. ibi: *Si qui in monasterio conversi sunt, aut converti voluerint, nullatenus exinde habeant licentiam evagandi.* Gregorius noster *lib. 7. indict. 1. epist. 12.* Filescus *lib. 1. select. cap. 10. fol. 161.* Notabimus infra in *tit. de convers. conjug.* Sed quia & alii, qui castitatem in saeculo promittebant, dicebantur converti, Concil. Agath. can. 16. Arelat. 2. sub Sylvestro can. 1. Aurel. 5. can. 19. ibi: *Quae in domibus propriis, tam puelle, quam viduae, commutatis vestibus convertuntur: tamen quia illi religiosi non fiebant, & testamentum facere poterant, ideo conjunxit Gregorius noster ingressum monasterii cum proposito conversionis, ut denoter non sufficere conversionem solam, quae fit etiam in saeculo; nec ingressum in monasterio sine conversione, cum plures ingrediantur monasterium, non tamen monachi fiant, quia deest animus conversionis, ut illi, qui poenitentiae peragendae causa in monasteriis detruduntur; de quibus agemus in cap. 1. de regul.*

(d) [Iuris fiant.] Monasterium enim ipso jure consequitur dominium omnium bonorum, quae monachus possidebat, nullo ab eo facto testamento, ut probant late Gedeus *tom. 1. consil. consil. 25.* Hieronymus Garcia *dict. tom. 1. polit. regul. tract. 4. difficult. 5. dub. 5.* Unde monasterium ut successor in universum jus teneret solvere debita contracta ab ipso monacho, ut probat Olea de *cess. jur. titul. 3. quast. 9. num. 33.*

(e) [Gravini, atq. Luxorii.] Monasterium hoc est in ipsa civitate Calaricana constructum ab ejus incolis in honorem istorum sanctorum, qui nati fuerant in ipsa insula, ut refert Bonfant. libro 12. de Sanctis Sardin. capite 27. ad medium.

(f) [Conditio testamento legata.] Legatorum enim proprium est, ut testamento, vel codicillis testamento confirmatis relinquuntur, l. *illud 13. §. 1. l. quidam 14. in princip. ff. de jure codicil. l. ab exheredatis 126. ff. de legat. 1. l. filius 20. §. 1. ff. de legat. prest. Ulpianus titul. 24. de legat. in princip. l. impuberem 22. §. qui codicillos, ff. ad leg. Cornel. de falsis. docent Valentia ad titul. de legat. cap. 3. per totum. Pichardus eod. tract. cap. 2. num. 22. in quo differunt legata à fideicommissis, quae licet donationes, & liberalitates sint, l. unum 67. §. si de Falcidia ff. de leg. 2. l. non facile 6. ff. si cui plus quam per legem, ab intestato tamen per epistolam, vel sine scriptura relinqui possunt, l. & epistola 22. C. de fideicommiss. l. 2. C. de codicil. §. praeerea, §. nondum. In his de fideicommiss. heredit. & etiam codicillis ab intestato factis, Paulus *lib. 4. sentent. titul. 1. §. codicillos* 10. cujus differentiae rationem exprimit Ulpianus *tit. 20. §. fideicommissum* 8. Gajus *ib. 2. instit. §. praeerea* & exponunt Cujacius *lib. 29. Panii ad edict. in l. 53. ff. de**

ff. de v. f. Hochomanus lib. 6. obs. cap. 5. Petrus Faber lib. 2. semestr. cap. 24. Valentia dict. cap. 3. in quo etiam legata differunt è donationibus causâ mortis, quæ ab intestato factæ valent, l. si filius 20. §. 1. de legat. prestand. l. tam is 25. in princip. & §. 1. ff. de donat. causâ mort. Schiffordeg. lib. 3. ad Fabrum, tract. 26. quest. 8. Petrus Gregorius lib. 28. syntag. cap. 14. ex quo discrimine nonnulla notatu digna deducit Illustrissimus Ramos ad tit. de legat. in rubric. num. 6. Huic principio, videlicet legata tantum testamento relinqui posse, fideicommissa verò etiam ab intestato relinqui valere, opponi solent textus in l. queritum 91. §. si quis Stichum, ff. de legat. 1. l. recusa re 6 §. Titius, ff. ad Trebel. l. 2. ff. de his, quæ in testamento delentur, l. 2. C. de bonis matern. l. 4. §. quiquam, l. 6 ff. si quis omnia causâ testamenti, l. statuliberi 29. §. Quintus, ff. de statulib. l. 1. §. interdum ff. si cui plus, l. utatamen 27. §. quoniam, ff. ad Trebel. l. post emancipationem 40. ff. de legat. 3.

7. (g) Indui se monastica veste.] Quare asserbat, nullo modo monialem esse, cum non gestaret habitum monialium; certum enim est, omni tempore in Ecclesia distinctum fuisse habitum monachorum, & monialium à vestibus communibus, & secularibus, ut constat ex D. Augustino contra Faustum lib. 6. cap. 9. ubi ait, peccatum esse, si sanctimonialis gerat indumenta nuptiarum, vel nuptæ speciem Virginum vestibus detant. D. Hieronymus epist. 15. ad Marcellam, ibi: *Tunicam junonem induta se reponere Domino consecravit.* Unde Cassianus integro libro monachorum vestes descripsit, de quibus plura congeserunt Ephrenus lib. 5. *disquisit. monast. tract. 1. per tot.* Jodocus Coccius tom. 2. thesauri, lib. 4. artic. 6. Ambianus ad Tertul. de pallio, Landmeter. lib. 2. de veter. mon. 2. p. cap. 4. & nos de velis monialium dabimus plura in cap. vidua, de regul. Non tamen adeo desideratur mutatio habitus, ut absque novâ vestis monachalis delatione quis monachus non efficiatur, capite Porrectum, ubi dicemus, de regularibus.

8. (h) *Utuntur presbytere.*] Presbyteræ, sicut & Episcopæ, Diaconissæ, & Subdiaconissæ nomen in sacris canonibus, & apud scriptores ecclesiasticos, non unica in significatione reperitur acceptum; illæ namque plerumque sumuntur pro illis mulieribus, quæ à viris, qui ad Episcopatum, Presbyteratum, Diaconatum, vel Subdiaconatum promoti erant, ductæ fuerant, quæ dum senes essent, & castitatem promitterent, in seculo remanebant, Concilium Turon. 2. sub Joanne III. can. 3. & 20. ibi: *Si inventus fuerit Presbyter cum presbyteræ, aut Diaconus cum sua diaconissâ: vel Subdiaconus cum sua subdiaconissâ, per annum integrum excommunicatus habetur.* Concil. Altiflod. can. 20. & 21. ibi: *Non licet Presbytero post acceptam benedictionem in uno lecto cum presbyteræ sua dormire, nec in peccato carnali misceri; nec Diacono, aut Subdiacono, Concilium Rhemense sub Gregorio cap. 1. & 2. ibi: Si quis Presbyteram duxerit, anathema sit.* Ex quibus canonibus lucem accipit, quod de Urficino Presbytero refert Gregorius noster lib. 4. dialog. 20. & habetur in cap. Presbyter, 3. dist. Ille enim (ait Magnus Gregorius) à tempore accepti Ordinis presbyteram suam, ut sororem diligens, sed quasi hostem cavens, ad se propius accedere non sinebat. In eadem etiam significatione accipitur decretum Zachariæ de

Presbyteræ, Diacona, Nona, & Monacha. Dicebantur etiam prædictæ uxores, Relictæ Episcopi, Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi. Concilium Aurelian. 1. can. 13. Altiflod. can. 22. Epauente can. 32. Nec defunctis viris poterant ad secundas nuptias transire, immò ut castitatem perfectiùs servarent, detrudebantur in monasteriis, ut ibi securius degerent. D. Basilus epist. 198. ibi: *Episce illum ex adibus tuis, & tradidit in monasterium; sit illa cum virginibus, & tui inter viros ministra.* Notarunt Pamelius ad Terrullianum de exhort. castit. cap. 13. Petavius ad libros Epiphanius de expositione fidei, Theophilus tom. 4. lib. 4. sect. 2. capite 1. fol. 556. Alio etiam sensu presbyteræ, & diaconissæ accipi solent: presbyteræ enim idem est, ac senior vidua. Synodus Laodic. can. 11. ibi: *Non oportet eas, quæ dicuntur presbyteræ, in Ecclesia constitui.* Et capite mulieres, 32. dist. Diaconissæ verò erant virgines, quæ ad nonnulla officia ecclesiastica ordinabantur, ut plura, quæ per viros, propter honestatem sexus virilis, exerceri non poterant, per ipsas diaconissas exercerentur. Synodus Nicæna can. 74. D. Clemens lib. 6. constit. cap. 17. Epiphanius lib. 3. hæresi 29. Concilium Arausic. 1. sub Leone, can. 26. Turonense 2. sub Carolo, cap. 21. Aurelian. 2. sub Vigil. can. 18. Chalcedon. act. 15. can. 15. l. 9. C. de Episc. & cler. novella 6. §. *quanta ea munia:* refert Theophilus tom. 12. fol. 300. De illis plura congeserunt Vasquez tom. 3. in 3. part. disputat. 245. cap. 3. Caetar de Eccles. Hierarch. 2. p. disputat. 9. §. Castillus de hierarch. lib. 6. cap. 11. §. 2. Villaroel. tom. 1. de regim. eccles. p. 1. quest. 2. artic. 6. Barboia lib. 1. iur. eccles. cap. 3. Jul. Lavorus var. lucubr. tit. 4. cap. 24. num. 28. Cresperius in summa, verbo Diaconissæ, Christi, Lupus in can. 15. Concil. Chalced. P. Zerda in advers. cap. 151. Ant. Augustin. in epist. lib. 7. tit. 38. & 39. Pancirolo ib. 1. var. cap. 82. Claudius Espenceus ad D. Paulum lib. 1. digress. cap. 17. Hallienus de sacris elect. 2. p. sect. 4. §. 6. Tamburinus de jure Abbat. disputat. 7. quest. 8. Mornacius in ar. vident. Diaconissas. C. de Episcopis & clericis, Cirronius ad titul. de arate & qualis. Baronius anno 34. num. 287. & anno 57. num. 123. & anno 58. num. 55. & anno 179. num. 51. & anno 272. num. 8. Turrianus pro canonib. lib. 5. cap. 12. Albalpinius lib. 1. obs. cap. 2. & in notis ad Concil. Nicæni can. 17. & Arausiaci can. 1. De his ergo presbyteris accipi potest præsens textus. Sed quia temporibus D. Gregorii hujus textus auctoritas rota insula Sardinia per Præfectum Africæ regebatur, & in ea quamplures Græci habitabant, ut refert D. Franc. de Vico 3. p. hist. Sardin. cap. 46. dicit aliquis, presbyteras in præsentem accipi pro uxoribus Græcorum Presbyterorum, de quibus egi in cap. 1. de clerico conjug. Sed verius credo, D. Gregorium sensisse de foeminis in gradum presbyteratum cooptatis, quæ simul cum ipso gradu novam vestem recipiebant, & ita quibusdam ecclesiasticis functionibus dicabantur, quæ honestè per viros exequi nequibant; non tamen sacrificia offerrebant, ut Gentilium Vestales, præter naturæ ordinem sacerdotes & sacrificium offerentes, quas reprehendit D. Clemens lib. 3. constit. cap. 9. à Vestalibus enim sacrificia peracta, testis est Tullius orat. de Aruspice, & pro domo sua ad Pontif. item Gellius lib. 1. nocturnum, cap. 12. & habetur etiam apud

apud D. Hieronymum epistol. 1. in Iovin. Tertullianus libro 1. ad uxorem, capite 6. & in calce libri de exhort. castre. ubi de filiabus apud alias gentes virginibus; & perpicue apud Prudentium libro 2. contra Symmachum. Munia legitima presbyterarum & diaconissarum refert Theophilus tom. 12. tract. de sobria frequens. mulier. fol. 300.

(i) *Abbatissa ab Episcopo ordinata est.*] Idest benedicta, & cooprata in Abbatissam: sicut enim ad Episcopum spectat consecratio sanctimonialium, capite de votis, cum aliis, 20. quest. 1. illustravi in capite 1. de temporib. ordin. ita & confirmatio, & ordinatio Abbatissarum. Clement. attendentes, § statumus, de statu monach. Gregorius noster libro 6. epistol. 12. ibi: *Quam si digna huic monasterio iudicata fuerit, et eundem loci Episcopus ordinet.* Et libro 8. epistol. 43. *Ut a votis Deo protegente Abbatissa debeat ordinari.* Gregorius Turonensis libro 9. histor. Franc. capite 42. ibi: *Quam Abbatissam Agnetem Beatissimi Germani, presentibus suis fratribus benedictio consecravim.* Tamburinus de iure Abbat. dist. cap. 29. quest. 5. Hæc autem solennis benedictio, ordinatio non erat, ut constat aperte duabus epistolis 73. & 89. Carnotensis. Eius consecrationis ritus refert Tamburinus ubi supra.

(j) *Monasterii regimine.*] Licet enim Abbatissa ratione sexus incapax sit jurisdictionis spiritualis, ut probavi in capite dilecti. de majori. & obedi. tamen exercet quandam potestatem œconomicam, & materiam in monasterii regimine, & monialium correctione: unde in Concilio Parisiensi sub Ludovico, libro 1. capite 39. dicuntur matres spirituales: & in Concilio Aquisgran. 2. part. capite 14. matres religiosarum appellantur: & in Concilio Turonensi 2. can. 30. admonentur seipsas, sibi que commissas, quantum poterint vigilantia custodire: & in Concilio Cabilonensi 2. sub Carolo, can. 54. docetur, monialium rationem in conspectu Domini eas reditura esse: plura tradunt Hallierius de sacris election. section. a. § 8. Tamburinus de iure Abbatisse, dist. capite 32.

(k) *Qui canonicus permittit.*] Hæc verba exposui in cap. cum magistrum, de elect.

(l) *Horramur.*] Idest precipimus; licet enim verba exhortationis generaliter non inducant præceptum, capite quod precipimus 14. quest. 1. c. 2. de spons. tamen secus est si verba exhortationis sint adiecta rei, aut dispositioni, quæ ex sua natura solet necessitatem præ se ferre, ut post alios probat Covar. in capite 1. hoc titul. numero 14.

(m) *in vestra est civitate.*] Unde iure communi attentio in ejus erat jurisdictione, capite omnes 16. quest. 7. capite monasteria 18. quest. 2. Probant Germonius de sacror. immunit. libro 3. capite 4. Bosquetus ad Innocent. libro 1. epistol. 7. Bignonius in notis ad Marculfam, capite 1. Crespietius in summa, verbo Basilica 2. Balboa in capite 1. de foro compet. quest. 1. numero 1. Savarus ad Sidonium libro 4. epistol. 14.

(n) *Reddatur.*] Legata enim indebitè soluta repeti possunt, l. 2. § 3. ff. de condict. indeb. l. fideicommissum. C. eodem titul. l. error. C. ad leg. Falcid. Paulus libro 3. sentent. titul. 6. Nec D. D. Gonzalez, in Decretal. Tom. III. Pars I.

obstat Ulpianus in fragment. titul. de legatis. § ult. ibi: *Legatorum perperam solutorum repetitio non est:* Nam omisâ Cujacii solutione, ibi asserentis Consultum esse intelligendum de legatis relicti incertis personis, quæ soluta repeti non possunt, § incertis, Institut. de legat. § final. Institut. de oblig. quæ ex quasi contractu. dicendum est, Ulpianum esse exaudiendum de legatis solutis per errorem juris; ea enim propriè dicuntur perperam soluta, & in illis repetitio nulla est, l. regula 9. ff. de jur. & facti ignor. l. error. 9. C. ad leg. Falcid.

(o) *Imperiali constitutione.*] Relata in l. non dubium, C. de legibus, quam latè exponunt Caldeira lib. 2. de error. capite 1. Vinius libro 1. select. capite 1. Hunnius ad Treusch. volum. 1. disputat. 6. quest. 54. & disput. 11. quest. 2.

COMMENTARIUM.

EX hac D. Gregorii epistola sequens communitèr deducitur assertio: *Vitam monasticam, seu regularem professi, testamentum facere ne possunt.* Probant eam textus in capite non dicatis 12. quest. 1. capite perlatum 19. quest. 3. novella 5. 76. § 123. Justin. anth. Ingressi, anthent. Si quamulier, C. de sacros. Eccles. novella 5. Leonis, Concil. Oxon. in Anglia, sub Stephano, tempore Honorii III. can. 47. *Quoniam non licet viris religiosis aliquid proprium possidere, qui se, & sua pariter in religionis ingressu dedicaverunt, presentis auctoritate definimus, ut nulla persona in regulari ordine constituta condere testamentum præsumat.* Et l. 17. titul. 1. part. 1. Illustrant ultra congestos in præsentia à Barbosa & Garanna hic, Barbosa in select. ad hunc textum, & libro 1. juris eccles. capite 42. num. 205. Basilius de matrim. libro 7. capite 13. & quest. 7. Schœst. capite 9. Chopinus libro 1. monast. titul. 3. numero 21. Petrus Gregorius lib. 4. partit. titul. 8. capite 4. Tamburinus de iure Abbat. disputat. 28. quest. 2. Benedict. Egid. in l. 1. part. 4. C. de sacros. Eccles. Jacob. Durantius 99 juris, quest. 6. Pichardus in l. Gallus, in prælat. capite 1. num. 6. Desiderius Heraldus de auctorit. rei judic. capite 13. § 14. Antoninus Augustinus in epit. jur. libro 15. titul. 46. Diana part. 5. tract. 3. resol. 128. & part. 3. tract. 2. resol. 75. Tondutus resol. canonic. capite 95. Mornacius, Barbosa & Richierius in dict. anthent. ingressi, Ritherursius in dict. novella 5. § 123. Hieronymus Garcia tom. 1. polit. regul. difficult. 6. Mancinus libro 1. genial. capite 112. Vivar. de veteri monach. libro 2. capite 5. Hurtado de resid. tom. 2. resol. 11. Bosquetus ad Innocent. libro 1. epistol. 95. Gibalinus tom. 2. de negot. lib. 5. cap. 8. articul. unic. Thaddeus Pison. libro 1. var. resol. de testamentis capite 8. Borellus tom. 3. decis. tit. 20. num. 120.

Sed hæc assertio ita illustrata difficilis redditur sequenti consideratione; nam si monachi testamentum facere non possunt, maxime quia bona non habent, ut de D. Augustino refert Possidius in ejus vita, ibi: *Testamentum nullum fecit, quia unde faceret, pauper Christi non habebat: cum nemo possit testamentum facere, de rebus alienis, l. conficiuntur 8. § 3. ff. de iure Codicil.* Sed qui religionem ingrediuntur, possunt professionis suæ tempore aliqua bona sibi reservare, ap. final. 18. quest. 3. capite finit, qui cleric. vel

LIBRARY

impugna. cur tradi. ca assertio.

16. *Monachus habetur pro mortuo.* Ergo saltem eo casu de illis disponere valebunt, *ex l. verbis legis, ff. de V.S.* Unde Imperator Leo in novella 5. Monachi testari permittit de bonis acquisitis post monachatum; & sanctimonialia bona possidentem, posse testamentum condere, constat *ex l. generali, C. de sacros. Eccles.* Augetur primò hæc difficultas exemplo sanctorum monachorum, qui testamentum fecerunt, ut ex D. Basilio, & Anronio probatur *ex capite perlatum 19. quest. 3.* & ex D. Hieronymo in vita sancti Antonii, *capite 25.* Et Divi Gregorii Nazianzeni testamentum refertur à Baronio *rom. 4. anno 389.* quod postquam Græcè ediderat Brissonius, Jacobus Sirmondus cum duobus MM. SS. Vaticana Bibliotheca collatum, Latine donatum edidit, & post eos Caldeira libro 4. *var. capite 4.* Casarius Sancti Gregorii frater testamentum condidit apud Basilium *epistol. 84.* quæ est ad Sophronium, meritò celebrata à sancto Hilario, quam sanctus Hieronymus scribit Huychio absenti, quòd testamenti vice brevem scripsisset epistolam. Alia refert Theophilus *rom. 15. in heterocl. spirit. part. 1. punct. 4.* Ergo non repugnat statui monastico, ut illum professi testamentum faciant. Augetur secundo hæc difficultas; nam si monachi, aut moniales testamentum facere non possent, nec cum testamento decedere valerent, quia illud perveniret ad casum, à quo incipere non poterat, argumento legis pluribus *l. c. §. 2. l. 2. §. ex his, ff. de verb. oblig.* sed possunt cum testamento decedere, quod ante ingressum monasterii fecerunt, ut probant Covar. *hic Phæbo decisio 137. per totam:* ergo quia testamentum post ingressum religionis facere possunt; nam licet per talem professionem monachus statim muret, non in deterius, sed in melius id facit: unde nullam patitur capitis diminutionem, ut aliqui mihi orthodoxè putabant.

16. Quà difficultate ita fulcra mihimè obstant, vera est præsens decisio, cujus rationem ut percipiamus, omittis quæ de professione tacta, & expressa dabimus in capite vidua, de regul. sciendum est, inter alios utriusque professionis effectus, quos recenset Barbosa *lib. 1. de jure eccles. capite 42.* illum præcipuum esse, ut qui eam fecerint, habeantur pro mortuis. Divus Basilius in *constit. monastic. capite 20.* ibi: *Qui enim mundo cum omnibus, quæ in mundo sunt, renunciavit, seque ipsum mundo crucifixit, mortuus est mundo, & omnibus, quæ sunt in mundo.* Cassianus libro 4. *institur.* ibi: *Abrenunciatio nihil est aliud, quam crucis, ac mortificationis indicium, ideoque noveris hodierno die te huic mundo, & actibus ejus, & desideriis esse defunctum.* Unde deducunt Doctores, quod cum in casum motis pactum conceptum est, in casu monachismi celebratum censeatur, *ex l. ultim. §. nam maritus, C. de Episcop. & cleric. novel. 5. Justin.* Quare cum mortui sæculo sint, post professionem nihil peculiare acquirere, possidere vel possunt, *capite 2.* ubi latè probabimus, de statu monach. nec ullo tempore actu, vel potentiâ dominium bonorum habere valent, *capite non dicatis 17. quest. 2.* immò omnia, quæ tempore professionis habebant, monasterio acquiruntur, *dist. authent. ingressi,* exemplo illius, qui se dedit in adrogationem; nam cum

capite fortunas suas in adrogatorem transfert, *l. 11. §. testamento, ff. de bonor. possess. princip. Justin.* *de adquisi. per adrogationem.* Monachi ergo per professionem omnem substantiam suam in monasterium transferunt, nisi prius de bonis disposuerint juxta formam præscriptam à Tridentino *dist. sess. 25. de regul. capite 16.* cujus expositionem prosequuntur ultra Barbosam *ibi & in dist. authent. ingressi & dist. capite 42. numero 224.* Hieron. Garcia, & Hurtado *ubi supra.*

17. *Traditur.* Unde jam apparet vera decidendi ratio hujus textus, cujus prohibitio licet ad legem civilem referatur in illis verbis: *Aperit legis dispositio de. finitione decretum est;* tamen ipsa constitutio, videlicet, *dist. authent. Ingressi,* causam suam habet à dispositione ecclesiastica, videlicet ab eo, quod ingressus religionem, ut sæculo mortuus, nihil habet unde testamentum facere possit, cum quoad omnia pro mortuo habeatur. Accedit, nam testamentum est voluntatis nostræ justa sententia, *princip. Institur. de testamentis;* sed monachus voluntatis expertus est, ita ut nec velle, nec nolle habere dicatur, auctor vitæ sancti Fulgentii *capite 27.* ibi: *Illos quoque verè esse monachos dicebat, qui mortificari voluntati, parati essent nihil velle, nihil nolle, sed Abbatis tantummodo consilia, vel præcepta servare.* Daniel Monachus in vita S. Joannis Climachi, ibi: *Adeo verò perfectè mundo, propriisque voluntatibus mortuus erat, ut inexperiam rationis, & voluntatis animam quandam habere videretur, atque proprietate naturali omnino liberatam.* Unde nec eligere sepulturam possunt, *capite final. de sepultur. libro 6.* Tamburinus *de jure Abbat. disputat. 34. quest. 1.* Diana *part. 5. tractatu 2. resol. 110.* Religiosus enim post emissam professionem, voluntatem, noluntatemve non habet propter votum obedientiæ, per quod omne arbitrium proprium submitit superiori, *cap. non dicatis 12. quest. 1. cap. luminoso, cap. Abbates 18. quest. 2. cap. ultimo, de testamentis, lib. 6.* D. Thomas 2. 2. *quest. 186. per totam.* Ergo in nullo actu ejus voluntas exploranda est, cum sit nulla. Baldus, & alii apud Jasonem in *l. servus 62. in fine, ff. de verb. oblig. fusè Pater Sanchez rom. 2. in præcept. decalog. libro 7. cap. 6. & de matrim. libro 6. disput. 4. ex numero 11.* Cevallos communium contra communes, libro 2. *cap. 446.* Barbosa in collect. *ad authent. ingressi, C. de sacros. Eccles. Stephanus Durantius libro 1. 99. juris, quest. 7. & 8.* Quare frustra hac in parte comparatu Religiosus servo à Glossa in *capite final. 16. quest. 6.* & aliis apud Nicolaum Everardam in *locu legalibus, loc. 5. de servo ad monachum.* Quia in servo manet voluntas, quæ per servitutem subiecta non est, *l. cum proponas, C. de heredib. instit. junct. a. l. si id quod servus, ff. de condit. indeb.* At in religioso voluntas non datur, quam à se spontè propter votum abdicat. Ex defectu ergo voluntatis, & bonorum religiosi vitam regularem professi testamentum facere non possunt: & cum professus tacitè per immixtionem actibus professorum, quoad omnia pro professore habeatur, ut dicemus in capite vidua, de regul. ideo in præsentis specie Abbatis, quæ tacitè profes-

testa reperiebatur, testamentum facere non potuit. Præfens assertio ampliatur, etsi Abbas monacho permittat, ut testamentum faciat, etsi testamentum illud condat ad pias causas. Sanchez libro 6. *summa*, capite 8. numero 3. Item in monacho, qui facit codicillos, aut donat causâ mortis. Barbosa *dicto* cap. 42. numero 110. & in eo, qui testamentum antea factum velit revocare, aut mutare; secus verò sit tantum aliquid declarare velit, non verò de novo disponere. Diana *part. 3. tract. 2. resol. 75.* Ampliatur etiam præfens assertio, ut procedat in religioso in Episcopum electo, cui de nullis bonis testari licet. D. Thomas 2. 2. *quest. 185.* Barbosa *de potest. Episcop. 3. part. alleg. 11. numero 22.* Araujo *tract. 3. quest. 28. moral. dub. 3.* Procedit etiam in religiosis Equitibus Hierosolymitanis, qui cum verè religiosi sint, non possunt testamentum condere; secus verò milites D. Jacobi, Aleantare, & Calatrave; quia cum illis circa vota Religionis magna in parte dispensatum est, ut late docent Barbosa *dicto* cap. 42. numero 220. Hurtado ubi *supra*.

18. *Dispositio*
19. *Exponitur*
20. *Concil.*
21. *Legdun.*
22. *Legdun.*
23. *Legdun.*
24. *Legdun.*
25. *Legdun.*
26. *Legdun.*
27. *Legdun.*
28. *Legdun.*
29. *Legdun.*
30. *Legdun.*
31. *Legdun.*
32. *Legdun.*
33. *Legdun.*
34. *Legdun.*
35. *Legdun.*
36. *Legdun.*
37. *Legdun.*
38. *Legdun.*
39. *Legdun.*
40. *Legdun.*
41. *Legdun.*
42. *Legdun.*
43. *Legdun.*
44. *Legdun.*
45. *Legdun.*
46. *Legdun.*
47. *Legdun.*
48. *Legdun.*
49. *Legdun.*
50. *Legdun.*
51. *Legdun.*
52. *Legdun.*
53. *Legdun.*
54. *Legdun.*
55. *Legdun.*
56. *Legdun.*
57. *Legdun.*
58. *Legdun.*
59. *Legdun.*
60. *Legdun.*
61. *Legdun.*
62. *Legdun.*
63. *Legdun.*
64. *Legdun.*
65. *Legdun.*
66. *Legdun.*
67. *Legdun.*
68. *Legdun.*
69. *Legdun.*
70. *Legdun.*
71. *Legdun.*
72. *Legdun.*
73. *Legdun.*
74. *Legdun.*
75. *Legdun.*
76. *Legdun.*
77. *Legdun.*
78. *Legdun.*
79. *Legdun.*
80. *Legdun.*
81. *Legdun.*
82. *Legdun.*
83. *Legdun.*
84. *Legdun.*
85. *Legdun.*
86. *Legdun.*
87. *Legdun.*
88. *Legdun.*
89. *Legdun.*
90. *Legdun.*
91. *Legdun.*
92. *Legdun.*
93. *Legdun.*
94. *Legdun.*
95. *Legdun.*
96. *Legdun.*
97. *Legdun.*
98. *Legdun.*
99. *Legdun.*
100. *Legdun.*

Nec obstat dubitandi ratio supra expensa, nam concessâ majori, minor propositio neganda est: nec ea probatur ex *dicto* cap. final. qui clericis vel *vovent*. Nam in ejus specie mulier, quæ castitatem promissit, non sibi reservavit proprietatem bonorum, sed tantum usum cum superioris licentia, quod non repugnat voto paupertatis. Unde de superioris licentia poterat intra dossum usum bonorum retinere, ut docuerunt Barbosa *dicto* capite 42. numero 151. Stephanus Durandus *quest. 8.* & in ejus commentario latius dicimus. Nec constitutiones Leonis in *dicto* novel. 5. nec Valentis & Valentianiani in *dicto* l. generali, attendi debent, cum sint juris civilis functiones; cupis conditores non percellerunt vim & effectum voti paupertatis quod emittunt monachi, & moniales, juxta quod redduntur inhabiles ad retinendum, vel acquirendum aliquid, quamvis modicum; & per consequens nec testamentum facere possunt, cum non habeant bona, de quibus disponant. Nec quod de SS. Basilio, & Antonio dicebamus; nam Eremitæ, qui certam regulam non profitentur, Camaldulensem videlicet, Divi Augustini, vel similem; testamentum facere possunt. Abbas in *presenti rubric. numero 6.* Sylvester in *summa. verbo Testamentum*: docent plures congesti à Riccio lib. 2. cap. 4. Si verò regulam aliquam profiteantur, de quibus in *cap. verè 16. quest. 1. capite unic. de excep. Pralat. lib. 6. l. 12. titul. 12. partit. 6.* cum paupertatis votum emittant, testamentum facere nequeunt. Frances de *compet. quest. 83.* qui doctè probat, Eremitas profitentes aliquam certam regulam: & fixam normam vivendi sub obedientia alicujus superioris, gaudere fori privilegio. Unde fratres Tertii Ordinis Divi Francisci, quia paupertatis votum non emittunt, testamentum facere possunt. Difficilius est quod de D. Gregorio Nazianzeno dicebamus, qui verè monachus erat, coetaneus D. Basilii. Et licet nonnulli apocryphum esse testamentum illud, quod ejus nomine circumfertur, existimaverint, ut refert Caldeira *dicto* lib. 4. var. cap. 4. in fine, etsi tamen tanquam verum illud admittamus, non inde evincitur, monachos testamentum facere posse; nam ipse sanctus fatetur, eam dis-

positionem suæ ultimæ voluntatis, non recentem scripturæ tempore, sed veterem fuisse. *Ita enim, inquit, mentem meam manifestam feci* (tempore scilicet amissæ professionis;) *& meam omnem substantiam Catholica Nazianzi Ecclesia consecravi ad pauperum, qui sub ea sunt, Ecclesie ministerium. Ob eamque causam tres præfeci juxta hanc meam voluntatem pauperum curatores, tunc autem idem institutum servo.* Nec interest, quod nummos quosdam distribuit, & Gregorium Diagonum heredem instituit; nam id facere potuit tanquam Episcopus, gratitudinis ministerii sibi præstiti, velememofinæ gratiâ, ut explicat Vivar. *de veteri monach. lib. 2. cap. 5. numero 16.* Nec obstat aliud difficultatis augmentum, quia verum & validum est, testamentum factum ante professionem regularem. Nec refert quod perveniat ad casum, à quo incipere non poterat; quia non est novum, ut quæ utiliter constituta sunt, persistant, licet casus à quo incipere non poterant, contingerit, *l. in ambiguis, §. non est novum, ff. de reg. jur.* Unde qui testamentum fecit, si postea incidat in furorem, nihilominus testamentum sustinetur, *l. filius 16. ff. qui testaments, l. furiosum, C. eodem titulo.*

Superiori assertioni primò obstat textus in *can. 2. Concilii Legdun. 1.* celebrati anno Domini 570. sub Joanne II. ubi postquam actum fuit de testamentis conditis ab Episcopis, & clericis, hæc subjunguntur verba: *Sciantes, ut etiam quorumcumque religiosorum voluntas, aut necessitate, aut simplicitate aliquid à legum secularium ordine visum fuerit discrepare; voluntas tamen defunctorum debet inconcussa manere, & in omnibus dispositio custodiri.* Ex quibus verbis aperte constat, testamenta condita à religiosis absque debita solennitate, valere; ergo quia testamenta monachi facere possunt. Pro cujus textus expositione docet Basilius Legion. libro 7. *de matrim. cap. 13.* quod licet primis Ecclesiæ sæculis religiosi emissent tria vota, castitatis, paupertatis, & obedientiæ; tamen antequam in Ecclesiâ solennitatem his votis præstitissent, etsi illicite, efficaciter tamen eos de rebus propriis disponere potuissent, usquedum à nostro Gregorio prohibitum fuit illis testamentum condere; quod licet variis auctoritatibus intendat probare Basilius, id expressius suadet ex Salviano *adversus avaritiam capite 3.* ubi dum invenitur in PP. qui filiis religiosis nihil relinquebant præter usumfructum, hæc profert verba: *Mors ergo illorum meris, qui servos non bene de se meritos, quos civitate Romana indignos judicant, furo Latina libertatis addicunt, quos scilicet jubent quidem sub libertorum titulo agere viventes, sed nolunt quidpiam habere morientes; negato enim eis ultime voluntatis arbitrio, etiam que superstitibus habent, morientes donare non possunt. Ita ergo, & tu religiosos filios tuos, quasi Latinos jubes esse libertos, ut vivant scilicet quasi ingenui, & moriantur ut servi.* At ergo Salvianus, quod parentes, qui liberis religionem professis non relinquunt nisi usumfructum, habent ipsos eo loco, quo Domini servos suos libertos Latinos faciunt, cum eo ipso, quod usumfructum tantum illis relinquunt, admittant eis facultatem condendi testamentum.

Juxta quem antiquum Ecclesie morem accipit idem Basilius canonem 19. Concilii Matifcon. 1. celebrati anno 558. & D. Augustinum *sermon. 1. & 2.* ubi supponit Sanctus, valuisse testamentum conditum à Januario monacho. Et eà admisa facilius defendi poterit testamentum Divi Gregorii Nazianzeni supra relatum; sed ab ea discedit Vivar. *de veteri monach. libro 2. capite 5. numero 9.* & docet textum in *dist. can. 2.* exaudiendum esse de monachis jam professis, qui testamenta fecerunt antequam expressè, aut tacitè religionem ipsam profiterentur; quo casu cum professionem adhuc non emisissent, licet conversionis gratià ad monasterium accessissent, testamentum ab eis factum sustinetur. Sed neutra ex his interpretationibus admitti potest. Non prima Doctissimi Basilii; nam testamenti factio activa denegata est monachis, tum ob defectum bonorum, tum ob defectum voluntatis; qui defectus tam prioribus Ecclesie saculis, quam sequentibus statui monastico inerant: unde ob solennitatem ab Ecclesia votis adjectam, nulla incapacitas monachis quoad testamenti factionem fuit addita, quæ jam ex ipsa professione non proveniret. Nec secunda eruditi Patris Vivar. ut divinatoria admitti valet. Quare illis omnis verius credo, tam primis, quam sequentibus Ecclesie saculis monachos testamenti factione caruisse: nec aliud deducitur ex *dist. can. 2. Concilii Lugdunensis*, in quo agitur de testamentis Episcoporum, Presbyterorum, & Clericorum, ut ex prioribus verbis constat. Unde verbum illud, *Religiosorum*, referendum est ad ipsos Episcopos, & Presbyteros, qui plerumque religiosi, & religiosissimi appellari solent. Nulla autem mentio fit in eo canone monachorum, aut sanctimonialium; unde non est ratio, quare quod in eo canone statuitur circa testamenta ab Episcopis, & Presbyteris condita, protrahatur ad monachos, qui testamenti factionem activam non habent.

20. *Exponitur textus in cap. si qua mulier 19.* *quæst. 3.* ubi expressè asseritur, quod si qua mulier ingrediatur monasterium filios habens, etiam post ingressum licere ei bona propria inter ipsos dividere: igitur quia monialis licitè, & validè potest testamentum condere. Cui difficultati ut satisfaciatur Navarrus ad *ritulum de Regularibus, consil. 2.* asserit, prædictum textum, utpote deductam ex constitutione Castrea, videlicet ex authentica *Si qua mulier, C. de sacros. Eccles.* nullam auctoritatem habere; cum similes Imperatorum constitutiones, quæ loquuntur de testamentis monachorum, non attendantur, ut de novella 5. Leonis, & constitutione Valentis, & Valentiniiani, in *dist. l. generali. C. eodem titulo*, supra retuli: quam solutionem rejiciunt Thomas Sanchez *libro 7. summa, cap. 9. numero 7.* Menchaca *libro 1. usufrequent. capite 5.* Barbosa in *authentica Si qua, numero 5.* dum docent, constitutionem illam tacito Pontificis consensu esse approbatam: quæ doctrina difficilior est; nam ut supra probavi in Apparatu ad hæc Commentaria, constitutiones juris civilis per Gratianum compilatæ in suo decreto, eandem auctoritatem habent, ac si in ipsis Pandectis ju-

ris civilis jacerent; quare admittenda est Navarrus interpretatio. Et licet constitutio illa esset approbata ab Ecclesia, adhuc dicendum est, in eo textu non permitti monachis, aut monialibus testamentum facere, sed tantum bona filii debita aequaliter inter ipsos dividere; quæ divisio non est testamentum, nec dispositio testamentaria, *l. filii 16. l. ultim. C. famil. ercisc. authentica si modo, C. eodem titulo*; docet Mancinus *libro 2. genial. capite 112.* unde non solum testamento, verum scripturâ privatâ fieri potest, *dicta authent. si modo.* Et licet codicillis non possit dari, aut adimi hereditas, *l. 2. §. heredis, ff. de jure codicill. l. 2. §. 1. C. de codicillis, §. final. Institut. eodem*; tamen codicillis potest pater dividere substantiam suam inter filios, *l. si filia 20. §. si pater, l. ex parte, 32. ff. famil. ercisc. l. 20. §. qui filias, ff. de adimand. legat.* licet in specie textus in *dist. cap. si qua mulier*, non possit monialis aliquem ex filiis meliorare, ut docet Gregorius Lopez in *l. 17. titul. 1. partit. 6.* nec poterat filio populariter substituere, ut docet Barbosa *ibi, numero 13.*

Deinde obstat præsentis assertioni textus in *capite final. 12. quæst. 5.* in illis verbis: *Quicumque Exponitur que ex gradu ecclesiastico sine testamento, & si. cap. final. ne cognatione decesserit, hereditas ejus ad Ecclesiam, ubi decesserit, devolvatur: similiter de sanctimonialibus.* Ex quibus deducitur, sancti moniales posse facere testamentum, siquidem ibi statuitur, quod si testamentum non fecerint, illis succedat monasterium. Glossa in eo textu, verbo *Sanctimonialibus*, quam sequuntur Turriscremata *ibi, Garanna in capite 4. numero 8. de statu monach.* existimat, in eo textu agi de quibusdam monialibus, quæ olim in Gallia, & Theutonia florebant; illæ enim ad instar canonicorum secularium vitam agebant. Et licet in eadem domo habitarent, eandemque vestem deferrent; sub unaque Abbatis propriam regulam profiterentur; tamen propriis non renunciabant, & ut seculares canonicæ debebant, de quibus in *capite indemnitaribus, §. supradicta, de election. libro 6. Clement. Attendentes, de statu monach.* Unde cum sancti moniales illæ proprium retinerent, nec professionem regularem emitterent, ideo poterant facere testamentum. Sed hæc solutio aperto divinationis vicio laborat; siquidem in eo textu nulla fit mentio illarum canonicarum, de quibus nonnulla notavi in *capite dilecta, de majoritate, & obed.* Deinde quia Glossa supponit, textum illum deductum esse ex Concilio Triburiensi, quod celebratum fuit in Gallia temporibus Arnulphi, anno 895. & in ipso Concilio nullo modo reperitur textus ille. Hac solutione omisa Soromayor in *capite Quia ingredientibus 19. quæst. 3.* existimat, textum illum procedere ante tempora Gregorii IX. cui tribuit præsentem textum, & textum in *disto capite Quia ingredientibus.* Sed hæc solutio facillè convincitur ex traditis supra in epigraphæ hujus textus. Quare his sententiis omisissis, verius dicendum est, textum illum esse intelligendum de Diaconissis, de quibus supra egi: illæ enim cum nullam professionem emitterent, nec religionem profiterentur, poterant

rerant testamentum facere. Quae interpretatio adstruitur, & facile suadetur ex eo, quia in toto illo canone non agitur de religiosis, aut regularibus, sed de sacerdotibus secularibus: & statim adicitur, idem observari in sanctimonialibus. Igitur intelligendus est textus de Diaconis secularibus. Deinde decretorie probatur haec solutio ex novella 131. Juliani, cap. 18. ubi leguntur haec verba. *Si Episcopus, clericus, vel cuiuscunque gradus ecclesiastici ministerii, sine testamento, & sine cognatione decesserit, hereditas eius non ad fiscum, sed potius ad Ecclesiam devolvatur; & si Diaconus fuerit, simili modo.* Igitur in dict. cap. final. sanctimonialia pro diaconis accipi debent, ut jam notavit Gabilinus de clausura, disquisit. 1. cap. 3. §. 2. con-
sect. 4.

22. Tandem superiori assertioni obstat textus in
cap. perlatum 19. quest. 3. ubi Gregorius noster
refert Petronellam mulierem, dum monasterium
ingrederetur, bona quae habere potuit, licet
sibi iure competere potuissent, tamen monaste-
rio donasse. Unde deducitur, vitam monasti-
ciani professam potuisse bona propria retinere,
& illa donationis titulo in monasterium trans-
ferre. Igitur similiter & testamento de illis dis-
ponere poterat. Pater Vazquez 1. 2. disput. 165.
capite 6. & Basiliius questio. 3. scholast. capite 9.
textum illum referunt ad tempora illa, quan-
do monachi, etsi non licite, valide tamen bo-
na retinebant, & utiliter de illis disponebant.
Sed ea sententia omisa, Vivar. de veteri mon-
nac. lib. 2. capite 5. alio modo Gregorium expo-
nit, videlicet ut verba illa, *Licet sibi iure potuis-
sent competere*, non ad Petronellam, sed ad
monasterium ipsum referantur, praecipue
juxta verba illa, quae sequuntur; *Eti-
am specialiter donationis titulo*: ita ut affirmet Gre-
gorius, Petronellam res suas, quae eo ipso, quod
absque testamento monasterium ingrederetur,
idest professionem emitteret, ipsi monasterio
iure ordinario competeant, ex praesenti textu,

& dicta authentica *Ingressi*; tamen eadem et-
jam specialis donationis titulo sponte contulisse.
Sed haec interpretatio opponitur verbis, & men-
ti ipsius Gregorii; nam Gregorius, cum adhuc
nullam fecisset monasterii mentionem, ait Pe-
tronellam per exhortationem Agnelli Episcopi
fuisse conversam, resque suas omnes, quas habere
potuit, licet sibi iure potuissent competere; ta-
men donationis titulo monasterio specialiter con-
tulisse. Unde nullo modo relativum *sibi*, re-
ferri poterat ad monasterium, quod adhuc nec
nominaverat. Quare ea omisa sententia verius
credo, verba illa, *sibi iure potuissent competere*,
referenda esse ad Agnellum Episcopum, cujus
filia erat dicta Petronella, ut suadetur ex inte-
gra epistola, quae extat in registro Gregorii, lib.
3. epistola 6. in haec verba: *Perlatum est ad nos,
Petronellam nomine, de provincia Lucania geni-
tam, per exhortationem Agnelli Episcopi fuisse
conversam, resque suas omnes quas habere potuit,
licet sibi iure potuissent competere, tamen eadem
monasterio, quod ingressa est, etiam specialiter
donationis titulo contulisse; morientemque predi-
ctum Episcopum, dimidiam partem substantia sua
Agnello cuidam filio suo, qui notarius nostra esse
fertur Ecclesie, atque dimidiam eidem monasterio
reliquisse. Sed cum propter irruentem Italia cla-
dem ad Siciliam refugissent, dicitur eam saepius
nominatus Agnellus, corruptis ejus moribus, stu-
prasse, atque sentiens gravidam, de monasterio
seduxisse, resque ejus omnes, tam proprias, quam
eas, quas de parte patris ipsius habere poterat, ab-
stulisse.* Unde Divus Gregorius referre intende-
bat, ipsam Petronellam bona omnia, quae ex sub-
stantia patris habere poterat, licet illa bona pa-
tri potuissent, & debuissent, dum viveret, com-
petere, ex donationis titulo monasterio tradidisse,
simul cum rebus propriis: unde nullo modo
verba illa, *sibi iure potuissent competere*, sunt re-
ferenda ad Petronellam, sed ad Agnellum Episco-
pum ejus patrem, cujus mentionem proxime
Gregorius fecerat.

CAPUT III.

(a) Idem Januario Episcopo Caralitano.

NOs quidem arbitramur, quod ad imminentiam expletionis piarum rerum;
ipse te tuus satis ordo compellat. Sed ne zelum tuum cujuslibet interventus rem-
issionis emolliat, de his etiam te specialiter judicavimus exhortandum. Pervenit
siquidem ad nos, Stephanum vestrum de hac luce migrantem, supremæ (b) volun-
tatis elogio monasterium praecipisse fundari. Cujus desiderium à Theodofia ho-
nesta (c) femina herede ejus, fertur quod haecenus dilatione protrahitur. Quam
ob rem hortamur fraternitatem tuam, ut maximum de praedicta causa studium
geras, atque nominatam feminam commoneas, quatenus intra annale spa-
tium monasterium, quod iustum est, debeat ordinare, & cuncta secundum
defuncti voluntatem sine altercatione constituere. Quod si intra praedicti tem-
poris metam aliqua perficere negligentia, vel calliditate distulerit, ut sive in
loco eo, quo constitutum fuerat, seu (d) certe ibi non poterit, & alibi pla-
cet ordinari, & dilatione interveniente negligitur: tunc volumus, ut fraterni-
tatis tuae aedificetur studio, ordinatisque omnibus, res atque redditus, qui re-
lictus sunt, per te loco ipsi venerabili, sine imminutione aliqua socientur. Sic
enim & ante tremendum Judicem tuum sententiam remissionis effugies, & se-
cundum